

Næringsministeren

Stortingets næringskomité
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/7892-11

6. desember 2024

Dokument 8:20 S (2024-2025) - representantforslag om en samlet og målrettet politikk for kreative næringer

Jeg viser til brev av 22. november 2024, der Stortingets næringskomité ber om Nærings- og fiskeridepartementets vurdering av Dokument 8:20 S (2024-2025) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Emma Lind, Grunde Almeland, Alfred Jens Bjørlo, Guri Melby og Abid Raja om en samlet og målrettet politikk for kreative næringer.

Vurdering av representantforslaget

Jeg er enig med forslagsstillerne om at kreativ næring er viktig for sysselsetting og verdiskaping i Norge. Regjeringen lanserte derfor Veikart for kreativ næring 22. november 2024, med mål om at kreativ næring skal øke sin verdiskaping innenfor bærekraftige rammer.

Med veikartet ønsker regjeringen å legge til rette for at kreativ næring skal:

- lykkes i internasjonal konkurranse og øke sin eksport
- øke sin lønnsomhet og bidra til nyskaping og innovative løsninger
- bidra til et mangfold av opplevelser og kreative uttrykk, og skape bærekraftige arbeidsplasser over hele landet

Med veikartet legger regjeringen til rette for det representantene etterlyser, nemlig en helhetlig og målrettet satsing for å utløse vekstpotensialet i disse næringene. Veikartet tar for seg flere av temaene som omtales i representantforslaget. Jeg vil gå nærmere gjennom hvert av forslagene som representantene foreslår, med en vurdering av de enkelte forslagene.

Tiltak 1

«Stortinget ber regjeringen utrede med sikte på å opprette en egen organisasjon eller et selskap, eksempelvis etter modell fra Innovasjon Norge, som del av virkemiddelapparatet for kreative næringer, for å drive næringsstøtte og forvalte et investeringsfond».

Jeg viser til områdegjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet fra 2018/2019 hvor en sentral anbefaling var at virkemiddelapparatet bør vris mot brede, åpne virkemidler, og at tilbudet gjøres enklere og mer oversiktlig.

Nærings- og fiskeridepartementet har med utgangspunkt i disse anbefalingene jobbet med tydelige grep for forenkling av strukturen i virkemiddelapparatet, gjennom prosjektet Virkemiddelapparatet 2.0. Det legger blant annet stor vekt på forenkling og rolleavklaringer mellom aktørene, og det er nå etablert en felles digital inngang til de næringsrettede virkemidlene (Én vei inn). Dette skal bidra til at alle typer bedrifter kan henvende seg ett sted for å få en rask avklaring og veiledning til videre kontakt med virkemiddelapparatet.

Kreativ næring omfatter en rekke ulike bransjer, med ulike behov og ulikt potensial blant annet for eksport og vekst. I Veikart for kreativ næring gis det en oversikt over de mest relevante virkemidlene for kreativ næring.

Jeg mener at grepene med forenkling og økt brukervennlighet i det næringsrettede virkemiddelapparatet vil bidra til å gjøre eksisterende virkemidler lettere tilgjengelig for alle næringer, inkludert de kreative. Etablering av nye organisasjoner som forvalter virkemidler rettet mot enkelt næringer vil være å gå i motsatt retning av det som regjeringen har jobbet med etter områdegjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet.

Tiltak 2

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak som vurderer hvordan det konstitusjonelle ansvaret for kulturfremme kan overføres fra Utenriksdepartementet til Kultur- og likestillingsdepartementet. Saken bør også inneholde en vurdering av hvordan samarbeidet mellom departementene kan tydeliggjøres og en klar beslutningslinje etableres».

Kultur- og likestillingsministeren og utenriksministeren er begge enige i dagens arbeidsfordeling. Det konstitusjonelle ansvaret for internasjonalt kulturfremme ligger hos utenriksministeren. Kultur- og likestillingsministeren har bredt ansvar for kulturfeltet herunder det internasjonale samarbeidet. En justering av det konstitusjonelle ansvaret er ikke egnet for å styrke det internasjonale kulturfremmearbeidet. Samarbeidet mellom aktørene – og oppnådde resultater – er svært gode på mange områder. Dagens modell for kulturfremme bygger på godt samarbeid, gir gode resultater og gjør internasjonalt kulturfremme til et vesentlig utenrikspolitisk verktøy. Beslutningslinjene er klare og effektive.

Samarbeidet mellom de to departementene er svært godt. I tillegg til regelmessige møter på statsråds- og statssekretærnivå og på høyere embetsnivå, er det også en tett og god

løpende dialog mellom de to departementene. Kultur- og likestillingsdepartementet er også trukket godt med i utenriksstasjonenes årlige planleggingsprosess for det kommende året. Regjeringen har spisset den internasjonale innsatsen gjennom strategisk samarbeid mellom de to departementene. Her legger Utenriksdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet i fellesskap prioriteringene.

Utenriksstasjonene utgjør en viktig del av det internasjonale virkemiddelapparatet for kulturlivet. Næringen har ikke selv representasjon ute, for eksempel i form av norske kulturinstitutter, slik en del større europeiske land har. Dette er løst ved at oppgaven i stedet er lagt til utenriksstasjonene, som døråpnere, tilretteleggere og kontaktskapere. Denne modellen er effektiv, fordi den holder kostnadene nede, ved at den bruker etablerte strukturer, og kan vise til gode resultat.

De to departementene arbeider kontinuerlig for at enda flere aktører skal ta i bruk mulighetene gjennom utenriksstasjonene. Norsk kulturpolitikk har lagt grunnlag for et mangfoldig norsk kulturliv av høy kvalitet. Å sørge for at kulturlivet har gode rammer for å delta internasjonalt, vil styrke Norges arbeid med å sikre kulturelle rettigheter internasjonalt.

Dokumentasjon på gode resultater finnes bl.a. i følgende to utdrag fra rapporten «Norske kunstnere og kulturarbeideres internasjonale virksomhet» fra Telemarksforskning datert 30.06.2022:

- I tillegg til Kulturfondet peker mange på mindre offentlige støtteordninger som gode supplement og toppfinansieringskilder. Mange av informantene nevner Norwegian Arts Abroad og Utenriksdepartementet som svært viktige aktører, både med tanke på finansiell støtte og (ikke minst) rådgiving og tilrettelegging.
- Norsk kunst og kulturlivs satsing internasjonalt – ikke minst den som er støttet av Utenriksdepartementet, for eksempel via paraplyorganisasjonen Norwegian Arts Abroad – har hatt en påfallende suksess.

Ovennevnte stemmer også overens med de tilbakemeldingene kulturlivet selv har gitt Utenriksdepartementet, det være seg partnerne i Norwegian Arts Abroad-nettverket og kulturutøvere.

Internasjonalt kulturfremme er også et vesentlig utenrikspolitisk og diplomatisk verktøy for Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene. Slik verden har utviklet seg er arbeidet for fremme av grunnleggende verdier som menneskerettigheter og demokrati, for sterke bilaterale relasjoner og nettverk og Norgesfremme viktigere enn noen gang. Kulturen skaper både møteplasser og rom for samtaler om sensitive tema fordi rammen rundt og måten det tas opp på oppleves mindre konfliktskapende. Dette fungerer fordi Norge har kunst av ypperste klasse, fordi vi gjennom de mangfoldige kunstuttrykkene også tydeliggjør Norges vektlegging av ytringsfrihet og demokratiske verdier, fordi kunsten og dens innhold skaper synlighet og møteplasser og gir anledning til å snakke om viktige tema i tråd med våre verdier, og fordi de aller fleste land har kulturarenaer/institusjoner de er stolte av, og som kan tilby en god ramme og arena for dialog på høyt nivå.

Tiltak 3

«Stortinget ber regjeringen opprette et eget samlet oppdrag for eksport av kreative næringer med mål om å øke den norske markedsandelen internasjonalt».

Arbeidet med eksport og internasjonalisering av norsk næringsliv blir i dag forvaltet av Innovasjon Norge på vegne av Nærings- og fiskeridepartementet gjennom blant annet programmer som Global Growth, Global Gateways og High Potential Opportunities. Alle bedrifter kan søke på deltakelse i disse programmene. I tillegg kommer utvalgte strategiske eksportsatsinger innenfor regjeringens eksportreform «Hele Norge eksporterer».

«Hele Norge eksporterer» er et offentlig-privat samarbeid for å gjøre offensive fremstøt i utlandet. Formålet er å styrke og effektivisere arbeidet med eksport. Som del av «Hele Norge eksporterer» har regjeringen opprettet et Nasjonalt eksportråd. Dette rådet består av representanter fra næringslivet og partene i arbeidslivet, og skal gi råd og innspill til næringsministeren innen eksport, samt utforme forslag til større strategiske eksportfremmesatsinger.

Det er så langt lansert fem eksportfremmesatsinger basert på forslag fra Nasjonalt eksportråd. Disse er havvind, grønn maritim eksport, helsenæring, reiseliv og vareproduksjon og design. Nasjonalt eksportråd har ikke foreslått at det etableres en egen eksportsatsing for kreative næringer.

Foruten dette sier regjeringen eksplisitt i Veikart for kreativ næring at vi ønsker å legge til rette for at kreative næringer lykkes internasjonalt og øker sin eksport.

Tiltak 4

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det nasjonale statistikkprogrammet, som setter rammene for hvilke områder Statistisk sentralbyrå og andre offentlige myndigheter skal produsere statistikk om, utvides til å omfatte måling av innovasjon og omsetning for kreative næringer».

Det framgår av statistikkloven § 4 at Kongen i statsråd skal vedta et flerårig, nasjonalt program for offisiell statistikk. Gjennom statistikkprogrammet settes rammene for den offisielle statistikken i Norge. Her angis blant annet hvilke områder Statistisk sentralbyrå (SSB) og andre offentlige myndigheter skal produsere statistikk om. Programmet definerer og avgrenser offisiell statistikk, og dekker økonomiske, demografiske, sosiale og miljørelaterte statistikkområder. Programmet er bredt forankret, og har vært på offentlig høring før det ble vedtatt. Det gjeldende programmet ble vedtatt 15. desember 2023, og gjelder ut 2027.

Statistikkprogrammet skal både angi en retning og en ramme for nasjonal statistikkproduksjon, og skal derigjennom være til hjelp for langsiktig planlegging og

prioritering av ressurser i SSB og andre offisielle statistikkprodusenter. Det vil være uheldig dersom man åpner for at statistikkprogrammet kan utvides løpende gjennom programperioden og vil svekke programmets rolle som langsiktig styringsverktøy for langsiktige prioriteringer av statistikkressurser.

Finansdepartementet viser til at det gjeldende statistikkprogrammet allerede inneholder mye kulturstatistikk, jf. programmets kapittel 6.9. I inneværende periode for det nasjonale statistikkprogrammet har SSB utarbeidet en ny portal under ssb.no som gir en samlet oversikt over statistikk på kulturområdet. I portalen finner man ulike underområder som gir detaljerte tabeller, for eksempel området *Frivillig og betalt innsats i kulturen*, der man finner tall for omsetning og sysselsetting i utvalgte kulturnæringer. Portalen blir oppdatert med nye tall årlig, og vil bli videreutviklet fremover. SSB publiserer også en del artikler og analyser på kulturområdet, som for eksempel *Få innvandrere i styre og ledelse i kulturnæringer*.

Finansdepartementet understreker også at programmet ikke er uttømmende for SSBs, eller øvrige offisielle statistikkprodusenters, statistikkproduksjon, og at det stadig både produseres og utvikles ny statistikk, enten på siden av programmet, eller med sikte på framtidig inkludering.

Finansdepartementet har notert seg behovet for mer detaljert statistikk på kulturfeltet og vil sørge for at det blir vurdert, på linje med andre nye behov, i forbindelse med utarbeidelsen av statistikkprogrammet for neste periode.

I Veikart for kreativ næring fremgår det at regjeringen vil legge til rette for bedre kunnskap om den kreative næringens økonomiske betydning.

Tiltak 5

«Stortinget ber regjeringen utrede nærmere hvilke økonomiske insentiver som kan bidra til mer investeringskapital i kreative næringer».

Gjennom Veikart for kreativ næring har regjeringen beskrevet tilgjengelige virkemidler og rammevilkår for næringen og derigjennom forbedret kunnskapsgrunnlaget. Som en oppfølging av veikartet vil regjeringen legge til rette for bedre kunnskap om den kreative næringens økonomiske betydning, samt kartlegge hvilke verdinettverk som finnes i kreative næringer, og muligheter og utfordringer for vekst.

Det næringsrettede virkemiddelapparatet for forskning og innovasjon består i hovedsak av generelle programmer som også er åpne for kreativ næring. Statistikk fra Virkemiddeldatabasen til Innovasjon Norge viser hvordan kreativ næring bruker det næringsrettede virkemiddelapparatet. I 2022 og 2023 mottok kreativ næring totalt 350 mill. kroner i tildelinger fra virkemiddelapparatet. Målt i beløp er det lån, garantier og annen risikokapital samt tilskudd som er de mest brukte virkemidlene i kreativ næring. Tildelinger fra virkemiddelapparatet skal blant annet bidra til å utløse privat kapital i prosjektene.

Gjennom Veikart for kreativ næring vil regjeringen også legge til rette for at flere prosjekter (bedrifter) innenfor kreativ næring kan kvalifisere seg for Innovasjon Norges ordninger rettet mot gründere og oppstartsbedrifter. For å oppnå dette er det blant annet viktig at Innovasjon Norge har god kunnskap om næringen og bidrar med sparring og dialog om prosjektenes bedriftsøkonomiske potensiale.

Tiltak 6

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke rammen for incentivordningen for filmproduksjon med mål om å gjøre den til en regelstyrt, rettighetsbasert refusjonsordning».

Ordningen skal bidra til å øke antallet store internasjonale film- og serieproduksjoner i Norge for å fremme kultur, historie og natur i Norge. Ordningen skal også bidra til økt erfaring og kunnskap i den norske og samiske filmbransjen, stimulere til vekst, en bærekraftig norsk og samisk filmnæring og økt internasjonalt samarbeid. Ordningen har god måloppnåelse.

Regjeringen har som mål å sikre flere filmproduksjoner i Norge. Regjeringen tar sikte på å videreføre praksis med å legge fram forslag om de økonomiske rammene for ordningen i tilknytning til regjeringens forslag til statsbudsjett. For 2025 foreslår regjeringen å videreføre det nåværende bevilgningsnivået og tilsagnsfullmakten.

Tiltak 7

«Stortinget ber regjeringen utrede merverdiavgiftsgrunnlaget på kulturområdet, hvor det utredes for de tre nivåene null mva.-sats, lav mva.-sats og full mva.-sats».

Formålet med merverdiavgiften er å skaffe inntekter til staten, samtidig som avgiften skal virke nøytralt slik at den ikke påvirker sammensetning av forbruk og produksjon i økonomien. Dette gjøres ved at merverdiavgiften i utgangspunktet ilegges alle varer og tjenester med en generell sats.

Generelt er det ønskelig å utvide avgiftsplikten, også innenfor kultursektoren.

Merverdiavgiftsunntak reduserer statens inntekter og skaper vridninger i økonomien. Unntak innebærer at virksomhetene ikke trenger å beregne merverdiavgift på sin omsetning, men de får heller ikke fradragsført merverdiavgift på sine anskaffelser. At virksomhetene ikke har fradragsrett, gjør at de har et økonomisk motiv til å innrette seg slik at de unngår merverdiavgiftsbelastning på innsatsfaktorene. For eksempel ved å produsere tjenester selv (uten avgiftsbelastning) i stedet for innkjøp fra andre (med avgiftsbelastning). Unntakene skaper også administrative utfordringer og kostnader for både virksomhetene og myndighetene, særlig i forbindelse med fordelingen av fradrag der virksomhetene både har avgiftspliktig og avgiftsunntatt omsetning.

Å avvikle unntak vil fjerne de uønskede effektene av fraværet av fradragsrett, og det vil også lette avgiftshåndteringen for både virksomhetene og myndighetene. Mange av tjenestene innen kulturfeltet er dessuten godt egnet for merverdiavgiftsplikt, idet tjenestene retter seg mot privat forbruk og i stor grad omsettes mot vederlag. Utgangspunktet er følgelig at en avvikling av merverdiavgiftsunntakene vil styrke nøytraliteten i systemet.

Det er likevel enkelte særtrekk ved kultursektoren som kompliserer bildet og som medfører at utvidet merverdiavgiftsplikt ikke nødvendigvis vil gi økt nøytralitet. Det første er det store innslaget av offentlige tilskudd. Utgangspunktet er at offentlige tilskudd ikke er avgiftspliktige. Aktører som mottar offentlige tilskudd, vil derfor kunne komme gunstigere ut ved innføring av avgiftsplikt ved at de oppnår fulle fradrag for inngående merverdiavgift, men bare må beregne utgående merverdiavgift av deler av de samlede inntektene (billettinntektene, men ikke tilskuddene). Siden en stor del av inntektene i kultursektoren er offentlige tilskudd, vil innføring av en redusert sats for hele kultursektoren trolig innebære provenyrtap for staten. For eksempel ble det budsjettet med et provenyrtap på 235 mill. kroner ved innføring av merverdiavgift for museene. Selv om mange i kultursektoren mottar tilskudd, gjelder ikke det alle. Innføring av avgiftsplikt vil kunne gi en konkurransevridning mellom tilskuddsmottakere som får mer, på den ene siden, og aktører som ikke mottar tilskudd og får mindre, på den andre siden.

Videre er det flere veldedige og allmennyttige organisasjoner på kulturfeltet. En del av disse er små, med et stort innslag av frivillig innsats og et beskjedent administrativt apparat, som i liten grad er innrettet for å etterleve bokførings-, skatte- og avgiftsreglene. Av forslaget fremkommer det at «en oppdatert utredning av merverdiavgift på kulturområdet kan være med på å gi viktige svar på hvordan kulturnæringene og frivillighetene kan få bedre økonomiske kår». Hvis formålet med utvidet avgiftsplikt er å øke overføringene til denne sektoren, bør det gjøres på utgiftssiden og ikke på inntektssiden av budsjettet.

Tiltak 8

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for immaterielle verdier innenfor kreative næringer med mål om bedre sikring og utnyttning av immaterielle verdier og rettigheter».

Regjeringen deler oppfatningen til forslagsstillerne om betydningen av immaterialrettigheter for verdiskapingen innen kreative næringer. Immaterialrettigheter er en viktig forutsetning for å øke konkurranseevnen og lønnsomheten.

Opphavsrettigheter og såkalte nærstående rettigheter¹ står ofte sentralt i forretnings- og inntektsmodeller i kreativ næring. På opphavsrettsområdet arbeider Kultur- og likestillingsdepartementet nå med å gjennomføre digitalmarkedsdirektivet i norsk rett. Flere av bestemmelsene i direktivet tar sikte på å styrke rettighetshavernes posisjon. Dette gjelder for eksempel ved forhandlinger om bruk av rettigheter, i møte med store teknologiplattformer og ved digital og grensekryssende bruk av beskyttet innhold. For mange norske rettighetshavere er disse reglene etterlengtet. Dette er derfor et arbeid som regjeringen prioriterer.

¹ Definisjon på nærstående rettigheter hentet fra St.meld nr. 8: «...nærstående rettar: Prestasjonar og arbeid som ikkje kan kallast åndsverk, men som har tilknytning til åndsverk og opphavsretten: Desse rettane tilkjem blant andre utøvande kunstnarar, produsentar av lydopptak og film og kringkastarar. »

Når det gjelder utnyttning av opphavsrettigheter innenfor kreativ næring, så er Kultur- og likestillingsdepartementets vurdering at det ikke er et stort behov nå for å utarbeide en egen strategi for immaterielle verdier sett i lys av de kulturpolitiske målene. Etter Kultur- og likestillingsdepartementets oppfatning er det i en kulturpolitisk kontekst per nå viktigere å sikre rettighetenes eksistens, og dette er et arbeid departementet som nevnt er i gang med.

Patentstyret tilbyr vern av og fører registre over industrielle rettigheter som patent, varemerke og designrettigheter. Av disse er varemerker og designrettigheter i mange tilfeller de mest aktuelle for bedrifter i kreativ næring.

Varemerker er registrerbare industrielle rettigheter som kan søkes om hos Patentstyret. Et varemerke gir enerett til bruk av et kjennetegn i markedsføringen av varer og tjenester.

Også designrettigheter er registrerbare industrielle rettigheter som gir en enerett på den synlige utformingen av produkter, og vil for en del bedrifter i kreativ næring være viktig for å unngå at andre aktører kopierer eller etterligner bedriftens unike design.

Patentstyret gir også veiledning om industrielle rettigheter, blant annet varemerke og design. Staten er i tillegg et nasjonalt kompetansesenter for kunnskap om immaterialrettigheter, inkludert opphavsrett.

Regjeringens politikk på området går frem av Veikart for kreativ næring. I veikartet vises det til at digitaliseringen har skapt nye muligheter for disse bransjene, men også utfordringer knyttet til at andre land forvalter og tjener penger på immaterielle verdier skapt i Norge. Det er viktig at bedriftene har tilstrekkelig bevissthet og kunnskap om immaterielle verdier til å kunne utvikle, sikre og utnytte dette verktøyet som en integrert del av forretningsvirksomheten. Et av tiltakene på området er å be Patentstyret prioritere opplæring av samarbeidspartnere om immaterialrettigheter og videreutvikling av digitale læringsplattformer. Etter en samlet vurdering mener jeg det ikke er hensiktsmessig å utarbeide en strategi for immaterielle verdier innenfor kreative næringer nå.

Tiltak 9

«Stortinget ber regjeringen kartlegge eventuelle hindringer for næringslivets bruk av immaterielle rettigheter i Norge».

I utgangspunktet er det offentlige tilbudet av lett tilgjengelig og effektiv beskyttelse av immaterialrettigheter, deriblant registrerbare industrielle rettigheter som patent, varemerke og design, godt i Norge. Det nettbaserte tjenestetilbudet til brukerne fra Patentstyret er lett tilgjengelig, og tilbudet av gratis nett-tjenester er vesentlig forbedret de siste årene. Veiledningstjenesten til Patentstyret har fått flere priser.

Jeg er samtidig klar over at det kan finnes visse hindringer for at spesielt små og mellomstore bedrifter kan sikre seg og utnytte immaterialrettigheter best mulig. Et hinder kan være manglende bevissthet og kompetanse om immaterielle verdier og rettigheter, og

hvordan bedriften sikrer og utnytter dem for økt konkurransekraft og lønnsomhet. Samtidig er det mange små og mellomstore bedrifter som har høy kompetanse på dette området.

Regjeringen ønsker å bidra til økt bevissthet og kompetanse blant små og mellomstore bedrifter og oppstartsbedrifter om immaterialrettigheter og deres verdier. Stortingsmeldingen om gründere og oppstartsbedrifter har også tiltak for å fremme bedre veilednings- og kompetansetilbud om dette. Eventuelt udekket kompetansebehov og eventuelle andre hindringer vil regjeringen undersøke videre i oppfølgingen av Veikartet for kreativ næring, primært gjennom fagetaten Patentstyret.

Med hilsen

Cecilie Terese Myrseth